

Balkon

ONDERHOUD EN BESCHERMING

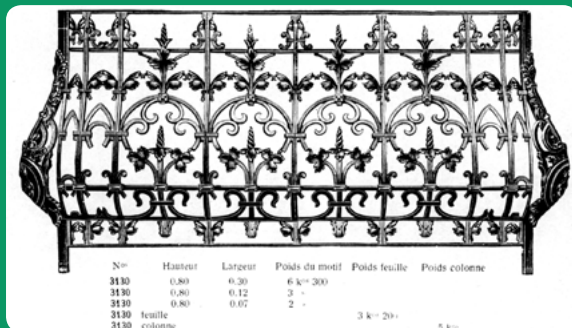
homegrade
brussels

Het balkon, een charmante troef

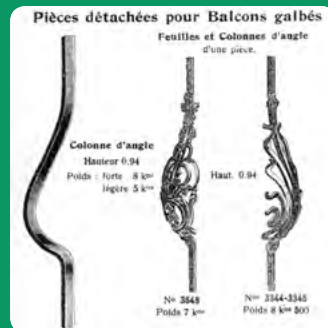
Het balkon, tot het begin van de 19e eeuw voorbehouden aan de herenhuizen en openbare gebouwen, wordt tussen 1850 en 1914 een wezenlijk kenmerk van de gevel van de Brusselse huizen.

Met een grondvlak van steen rustend op sterke draagstenen, is het voorzien van een borstwering in gietijzer of, minder vaak, in smeedijzer. Het bovenste deel van de borstwering heeft een handleuning in hout of in ijzer.

Als u het regelmatig onderhoudt, zal uw balkon bijna eeuwig meegaan! Enkele jaren van nalatigheid kunnen echter grote schade toebrengen door corrosie van de metalen delen. In deze brochure wordt uitgelegd hoe u voor uw balkon kunt zorgen en hoe u het kunt restaureren indien nodig.

Model van gewelfd balkon in gietijzer
Album des Articles de Bâtiments et de Jardins, Gieterij Nestor Martin. Filialen in Sint- Jans-Molenbeek (1911)
© Verz. AAM

Hoekblad voor gewelfd balkon
© Verz. AAM

Gietijzer of smeedijzer?

Rond 1850 beginnen, dankzij de bloei van de industriële productie van het decoratieve gietijzer, de balkons met een metalen borstwering te verschijnen aan de meeste Brusselse gevels. Gietijzer, dat in een vorm wordt gegoten, maakt de serieproductie van met ornamenten versierde elementen mogelijk. Het materiaal vertoont echter een nadeel: het is breekbaar. De gietijzeren panelen worden dus in een ijzeren frame samengevoegd dat zorgt voor de stevigheid van de borstwering.

Op het einde van de 19e eeuw herstellen het eclecticisme, geïnspireerd op de middeleeuwen en daarna de art nouveau, de ambachtelijke productie van het smeedijzer in ere. Het basismateriaal van de borstwering is de ijzeren staaf met een rechthoekige of vierkante doorsnede. Het gebruikte metaal is een zeer zuiver ijzer, dat zich leent tot alle soorten warme en koude bewerkingen: het buigen, kabelmotief... De samenvoegingstechnieken zijn gevarieerd: beugels die meerdere staven omklemmen, bevestiging met behulp van klinknagels, schroeven, bouten... Het lassen wordt gebruikt vanaf het interbellum, in het art-deco en modernistisch siersmeedwerk.

Smeedijzeren balkon
Parmastraat 30, 1060 Sint-Gillis (1882)

Onderhoud

Veiligheid

Een balkon in slechte staat kan een gevaar betekenen voor de bewoners van het gebouw (instabiliteit van de borstwering) en voor de gebruikers van de openbare weg (vallen van elementen). Het is raadzaam om minstens één keer per jaar de staat van het stenen grondvlak en van de borstwering te controleren.

Herschielderen

De metalen borstwering, blootgesteld aan slechte weersomstandigheden, moet tegen corrosie worden beschermd. De kwaliteit van de voorbereiding van het grondvlak voor het herschilderen is essentieel: verwijderen van roest, afschuren, ontdoen van stof en ontvetten. Aanbrengen van een anti-corrosie verf en daarna de dekverf. De kleur die traditioneel gebruikt werd voor het gevelsmeedwerk in de 19e eeuw is het zwart. Vanaf 1900 verschijnen andere kleuren. Een studie van de oude verflagen (stratigrafie) kan de keuze van de kleur oriënteren.

Herstelling

Gietijzeren borstwering

De breekbaarheid van de decoratieve gietijzeren panelen neemt toe met de leeftijd. Men ziet vaak balkons waarvan één of meerdere elementen gebroken zijn of ontbreken. Dit risico wordt versterkt door een gebrek aan onderhoud van de ijzeren structuur die voor de cohesie van de borstwering zorgt. Deze ondergaat vervormingen die op hun beurt spanningen in de gietijzeren elementen creëren. Om dezelfde reden mag een stelling of een heftoestel in geen geval steunen op de borstwering van het balkon.

Balkon met gietijzeren borstwering waarvan twee elementen gebroken zijn

Een gebroken gietijzeren paneel kan gesoldeerd worden, maar de duurzaamheid van de ingreep is niet gegarandeerd. Verschillende technieken werden getest om een leegte op te vullen: realisatie van een motief in smeedijzer of zelfs in synthetisch hars. Wanneer de schade aanzienlijk is, is vervanging van de borstwering onvermijdelijk.

Smeedijzeren borstwering

Het smeedijzeren balkon heeft de tijd doorgaans goed doorstaan. Wanneer toch een herstelling noodzakelijk is, beschikt de siersmid over uiteenlopende mogelijkheden: vervanging van beschadigde of verdwenen elementen, versteviging, demontering en metallisatie (aanbrengen van een dunne laag zink) om de weerstand tegen corrosie te verbeteren.

Ijzer en steen: een “stormachtig” duo

De bevestigingspunten van de metalen stukken in het metselwerk vergen een heel specifieke aandacht: de in lood vastgegoten stijlen in het stenen grondvlak zijn aan de basis vaak ingevreten, waardoor de bevestiging van de borstwering een hachelijke zaak wordt. Na behandeling van het metaal tegen corrosie kan deze schade hersteld worden met behulp van minerale mortel.

Het zwellen van het metaal door inwerking van roest, in combinatie met vorst, veroorzaakt breuken in de steen.

Balkon op een neoklassieke gevel, Elsene

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest stelt premies en incentives ter beschikking om de renovatie van gebouwen aan te moedigen. Tal van erfgoedelementen, zelfs als ze niet beschermd zijn, komen in aanmerking voor een specifieke financiële steun (*sgraffiti, keramiekbetegeling, mozaïeken, glasramen, balustrades, siersmeedwerk, decoratieve elementen in de aan de straatzijde gelegen voortuintjes of ter versiering van deuren, ramen of daklijsten*).

Deze steunmaatregelen veranderen regelmatig. Raadpleeg onze **"Samenvatting van premies"** op www.homegrade.brussels of contacteer onze permanentiedienst voor actuele informatie!

Vervanging?

Smeedijzeren balkons zijn bijna altijd herstelbaar. Het gaat vaak om unieke werken waarvan de vervanging in principe moet vermeden worden.

De vervanging van een gietijzeren borstwering is vaker nodig. Het is evenwel altijd problematisch omdat de productie van de oorspronkelijke decoratieve panelen reeds lang is stopgezet. U heeft dan de keuze tussen verschillende opties, rekening houdend met het architecturale belang van het gebouw.

Optie "op identiek dezelfde wijze"

De meest getrouwe oplossing, maar ook de duurste, is om een kopie van de oorspronkelijke borstwering te maken door een gietvorm te maken vanuit een nog intact gebleven gietijzeren element.

"Integratie" optie

Sommige siersmeden hebben enkele modellen van decoratieve gietijzeren panelen terug in productie gebracht waardoor een borstwering kan worden gereconstrueerd die de oorspronkelijke sterk benadert.

"Creatieve" optie

Een derde oplossing betaamt uit het vervangen van de oude gietijzeren borstwering door een model in smeedijzer, dat werd uitgevoerd volgens een nieuwe tekening aangepast aan het karakter van de gevel.

Decoratief gietijzeren element dat door een hedendaagse gieterij terug in productie werd gebracht

Indien u een **ambachtsman** of bedrijf zoekt dat gespecialiseerd is in herstellings-, conserverings- of restauratiewerken van elementen van uw woning, bekijk dan www.beroepenvanhetergoed.brussels.

Op deze website vindt u meer dan 150 professionelen die werkzaam zijn in het Brussels Gewest. Referenties en foto's van de werven helpen u de specialist voor uw project te kiezen.

Jenatzystraat 5, 1030 Schaerbeek

Stedenbouwkundige voorschriften

Algemeen principe

Voor alle werken die het architecturale uitzicht van een goed veranderen, moet een stedenbouwkundige vergunning aangevraagd worden.

Niet-beschermd gebouw

Het aanspreekpunt is de dienst stedenbouw van de gemeente. Deze dienst informeert u over de stedenbouwkundige vergunningen die moeten worden aangevraagd wanneer het architecturale uitzicht wordt gewijzigd (verandering van kleur, materialen, dikte, enz.).

Beschermd gebouw

Het aanspreekpunt is de Directie Cultureel Erfgoed van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel. Voor een goed dat beschermd is of op de bewaarlijst staat, moet voor de vervanging, zelfs op exact dezelfde wijze, steeds een vergunning worden aangevraagd. Dat is ook het geval voor restauraties, maar in principe niet voor onderhoudswerken. Omdat de grens tussen restauratie en onderhoud niet altijd makkelijk af te bakenen is, is het beter de Directie Cultureel Erfgoed te consulteren, alvorens een ingreep uit te voeren. Deze zal beslissen of de geplande werken wel of niet onderworpen zijn aan een vergunning, en geeft informatie over de eventuele stappen die moeten ondernomen worden.

Ambiorixsquare 11, 1000 Brussel (Gustave Strauven, 1903)

Homegrade publiceert regelmatig nieuwe **thematische brochures** over de meest voorkomende Brusselse erfgoedelementen (*gevels, glas-in-loodramen, sgraffiti, balkons, vloerbekledingen, daklijsten, historische vensters, deuren, liften...*), en de huisvesting: renovatie (*isolatie, akoestiek, veiligheid & uitrusting, ramen, verwarmingsketels, ventilatie, verwarming, regenwatertank, hernieuwbare energie, circulaire economie...*), mede-eigendom, gemeenschap, aankoop, verhuur...

U vindt alle brochures op www.homegrade.brussels of in de permanentiedienst. En neem gerust contact op met onze adviseurs als u vragen heeft!

Meer links

Meer info over huisvesting, leefmilieu, stedenbouw, erfgoed, premies en financiële hulp in Brussel:

www.huisvesting.brussels

www.leefmilieu.brussels

www.stedenbouw.brussels

www.erfgoed.brussels

Nuttige lectuur

Hout en metaal in de Brusselse huisgevel. Koning Boudewijnstichting (reeks "Kunst in de Straat"), 1997.

Onderhoudsboekje. *Metaal*. Koning Boudewijnstichting en Brussels Hoofdstedelijk Gewest (reeks "Kunst in de Straat"), 1997.

De renovatie van woningen, zelfs al zijn ze bescheiden, vormt vaak een stapelplaats van bouwmaterialen en hulpbronnen: vloeren, deuren, radiatoren, tegelvloeren, balken, bakstenen...

Door **valorisatie**, **hergebruik** of **recyclage** krijgen deze materialen en elementen een nieuw leven, wordt verspilling voorkomen en kan op de productie van nieuwe grondstoffen bespaard worden. Dit is het principe van de **circulaire economie!**

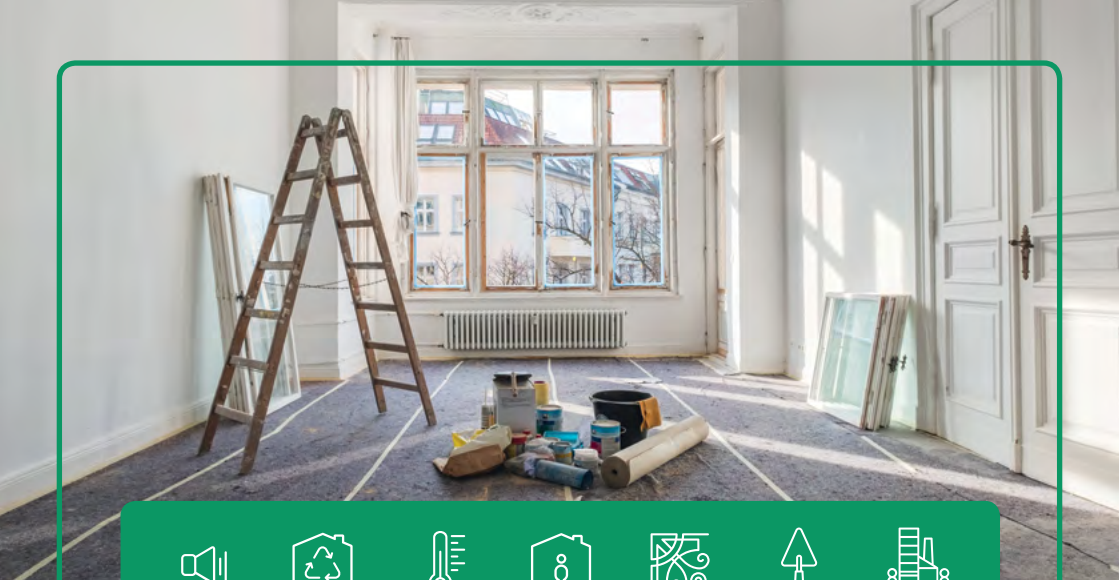
Raadpleeg onze brochure "**Renoveren: herstellen, hergebruiken en recycleren**" voor meer informatie en/of vraag inlichtingen bij onze adviseurs!

Redactie: Jérôme Bertrand, Homegrade

Uitgever: Homegrade

Datum en plaats van publicatie: Brussel, 2019

Fotoverantwoording: Jérôme Bertrand, Homegrade, e. a.

AKOESTIEK

DUURZAME
GEBOUWEN

ENERGIE

HUISVESTING

ERFGOED

RENOVATIE

STEDENBOUW

Gratis infoloket:

 Queteletplein 7
1210 Brussel

van dinsdag tot vrijdag van 10u tot 17u
zaterdag (behalve schoolvakantie)
van 14u tot 17u

Infolijn:

 1810 van dinsdag tot vrijdag
van 10u tot 12u en van 14u tot 16u

Uw vragen per e-mail:

 info@homegrade.brussels

Publicaties

www.homegrade.brussels

Facebook

[@homegrade.brussels](https://www.facebook.com/homegrade.brussels)

**Beroepen van het architecturaal
patrimonium**

www.beroepenvanhetergoed.brussels

www.homegrade.brussels

